

Управління культури Донецької облдержадміністрації

**Донецька обласна універсальна наукова бібліотека
імені Н.К. Крупської**

***Літературно-художній музей
Т.Г. Шевченка***

Донецьк 2002

Вже майже 50 років постать Великого Кобзаря височить на перехресті двох головних магістралей столиці шахтарського Донбасу – вулиці Артема і бульвару Шевченка, поряд з головною книгозбірнею області. І саме тут, в обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Н.К. Крупської, 22 травня 2002 року під час проведення Міжнародного Шевченківського літературно-мистецького свята “В сім’ї вольній, новій...” у присутності великої кількості почесних гостей з Києва, Львова, Івано-Франківська відкрився перший на Донеччині літературно-художній музей Т. Шевченка.

Початок музею дала приватна колекція головного консультанта-інспектора Головного управління взаємодії з регіонами Адміністрації Президента України Володимира Костянтиновича Портянка, який за сприяння голови Донецької облдержадміністрації Віктора Федоровича Януковича передав її до бібліотеки.

Музей представляє поетичну та мистецьку спадщину Т. Шевченка. В ньому зібрано понад 1000 експонатів.

Центральну частину експозиції складає унікальна колекція видань поетичної збірки Т. Шевченка “Кобзар”. Найбільш цінними є видання “Кобзаря” II пол. XIX – поч. XX століть, які були видані переважно у Санкт-Петербурзі, у Львові і Катеринославі (нині Дніпропетровськ). Заслуговує на увагу “Кобзар”, надрукований в журналі “Основа. Южно-русский литературно-ученый вестник” у січні 1861 року ще за життя поета. В музеї є факсимільні видання першого “Кобзаря” 1840 року, другого “Кобзаря” 1860 року, “Kobzarz” польською мовою 1863 року, женецьке видання “Кобзаря” 1878 року.

Представлені також довоєнні видання “Кобзаря” 20-30 років XX ст. Особливу цінність має видання “Кобзаря”, надруковане у 1943 році напередодні звільнення України від німецько-фашистських загарбників. Його, як написано у передмові, видали на прохання фронтовиків.

Всього музей має близько 100 видань “Кобзаря”, у тому числі практично всі, які видавалися в Україні і в Росії з 1946 по 2001 рік.

Поетичну спадщину Т. Шевченка продовжують ювілейні й академічні зібрання творів, серед них збірник, надрукований під редакцією Д. Дорошенка у 1914 році на честь 100-річчя від дня народження Т. Шевченка, повне зібрання творів, виданих Академією Наук УРСР в 1939-1963 роках тощо.

Доповнюють експозицію видання вибраних, а також окремих творів Т. Шевченка. Серед останніх найбільшу цікавість викликають поеми “Наймичка” (1904) і “Сон. Кавказ” (1922).

В музеї є твори поета, надруковані болгарською, польською, словацькою, грузинською, іспанською, французькою, німецькою, англійською і, навіть, циганською мовами. Окремо представлені твори Т. Шевченка, видані українською діаспорою Канади, США, Австралії.

Особливу цінність представляє мініатюрна Шевченкіана.

В музеї широко експонуються видання, присвячені особистості Т. Шевченка. Тут подаються хроніки життя, листи, щоденники, спогади сучасників поета, матеріали про його громадську діяльність, а також літературознавчі роботи вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Окремо зібрані експонати, що висвітлюють вшанування пам'яті Великого Кобзаря у світі, в Україні і, зокрема, на Донеччині. Вперше збірка поезій Т. Шевченка в Донбасі була надрукована у м. Маріуполі ще у 1920 році. Це був “Малий Кобзар”, обсягом 22 сторінки, ілюстрований малюнками місцевого художника А. Петуся. Але це видання не збереглося до наших часів. В експозиції представлені переклади “Кобзаря” і деяких творів Т. Шевченка грецькою мовою, зроблені донецькими поетами Леонтієм Кір'яковим, Донатом Патричею, Василем Бахтарісом. У музеї є відомості про сучасників Т. Шевченка, наших земляків: М. Петренка – автора пісні “Дивлюсь я на небо”, який зустрічався з поетом в Лебедині під час його подорожі по Україні, і про Ф. Хартахая – засновника першої маріупольської гімназії, який був присутній на похороні Т. Шевченка у Санкт-Петербурзі і виголосив над могилою поета прощальну промову.

Серед раритетних видань цього розділу – бібліографічний покажчик “Т.Г. Шевченко. Пам'ятка читачеві”, підготовлений Сталінською державною обласною бібліотекою в 1939 році на честь 125-річчя від дня народження поета.

Вивченню проблем шевченкознавства присвячені збірки праць науковців Донецького національного університету, Донецького відділення наукового товариства Т.Г. Шевченка, дослідників-краєзнавців А. Шевченка, В. Мікушева, О. Добровольського. Красне письменство Донеччини представлено в експозиції збіркою творів “Обніміться ж, брати мої...”, художніми дослідженнями В. Пеунова “Помста знехтуваних богів”, “Гіркі ліки від кохання”, збіркою поезій З. Дударчик “З Кобзарєвої криниці” тощо.

Літературно-музичні образи, нав'язані творчістю поета, знайшли своє яскраве втілення в театральному мистецтві Донбасу. Історія постановки вистав за творами Т. Шевченка починається ще в 1907-1908 роках, коли аматорський драматичний гурток при шахті “Вітка” в м. Юзівка показав широкому колу глядачів вистави “Назар Стодоля” і “Невольник”. В музеї представлені програмки цих вистав і фотографія тодішньої трупи. Наявні програмки опери “Наймичка” і балету “Оксана” за мотивами поеми Т. Шевченка “Слепая”, що були поставлені на сцені Донецького академічного державного театру опери та балету протягом 1961-1964 років.

Окремо в експозиції представлені художні твори різних авторів, написаних на шевченківську тематику, а також твори лауреатів премії ім. Т.Г. Шевченка, серед яких є донеччани.

Зібрання книжкових видань доповнює розділ, присвячений Т. Шевченкові-художнику. Серед його експонатів – факсимільне видання “Альбом 1845 року Т.Г. Шевченка”, книги “Тарас Шевченко як маляр” О. Новицького (1914), “Жизнь художника Тараса Шевченко” Д. Скворцова (1929), “Мистецтво Тараса Шевченка” В. Касіяна (1963), “Меморіальна майстерня Т.Г. Шевченка в Академії Художеств” В. Гапеева (1972), “Живопис – моя професія” В. Яцюка (1989) і багато інших творів друку. Прикрасою музею є колекція репродукцій шевченківської малярської спадщини – живописних творів, виконаних сепією, аквареллю, олією та олівцем. Вона знайомить нас з автопортретами Т. Шевченка різних років його життя, з першими роботами

академічного періоду, з серією офортів “Мальовнича Україна”, добіркою жанрових малюнків часів солдатчини, картинами з серії “Притча про блудного сина”, і, нарешті, останніми художніми роботами Т. Шевченка.

Музей також представляє книжкові експонати, присвячені відображенню творчості Т. Шевченка в музиці, театрі і кіно.

Відкриття музею і наближення безсмертної шевченківської спадщини до багатотисячної читацької аудиторії головної бібліотеки області має велике значення для оновлення духовного життя у регіоні. Ця подія єднає Донецький край з багатьма містами не лише в Україні, а й у світі, де існують такі музейні заклади.

За створення літературно-художнього музею Т.Г. Шевченка Донецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. Н.К. Крупської нагороджена спеціальним дипломом регіонального фестивалю “Преса та книга Донеччини – 2002” і пам’ятною медаллю “Тарас Шевченко”.

Материк шевченківської творчості відкривається кожному поколінню новими гранями. У планах музею – велика робота з дослідження і розповсюдження літературної та мистецької творчості поета-художника, створення осередку духовного спілкування всіх шанувальників вічного непроминаючого мистецтва великого сина України Т. Шевченка.

Запрошуємо відвідати музей!

Адреса музею:

Донецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. Н.К. Крупської
3-й поверх
вул. Артема, 84
Донецьк, 83055, Україна

Години роботи: з 9.00 до 16.30

Вихідні дні: субота, неділя

Довідки за телефоном: 335-22-39

Автори тексту: **Н. Авдєєнко**

О. Полева

Комп’ютерний набір: **О. Кушина**